

29 *Fixing what isn't broken* – de beperking van rechtsbijstand in de asielprocedure volgens het regeerakkoord

Wil Eikelboom¹

Inleiding

Het zijn twee kleine zinnnetjes in *Vertrouwen in de Toekomst*, het regeerakkoord dat de regeringscoalitie van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie op 10 april 2017 presenteerde:² “Rechtsbijstand wordt in lijn met EU-regelgeving na een voornemen tot afwijzing van een asielaanvraag verstrekt, mede ter ontlasting van de justitiële keten. Hierdoor komt capaciteit bij de IND vrij die elders wordt ingezet.”

De zinnnetjes zijn door de meeste media niet opgemerkt. Misschien omdat ze, voor zover het gaat om de asielplannen van het komende kabinet, in het niet vallen bij de verstrekkende ambities die ook in het regeerakkoord staan: het terugdringen – “tot nul” als het aan CDA-leider Buma ligt³ – van het aantal inwillingen van asielaanvragen in Nederland omdat opvang “in de regio” prioriteit geniet. Misschien ook omdat de formulering geen wijziging of tenminste beperking suggereert. En de toevoeging “in lijn met EU-regelgeving” kan velen hebben gerust-

gesteld dat het kabinet op dit punt in ieder geval geen radicale koerswijziging ambieert. Hoe zou dat ook kunnen, met de ‘vluchtelingvriendelijke’ partijen D66 en ChristenUnie in het kabinet?

De waarheid is echter dat de korte passage over rechtsbijstand in ieder geval op de korte termijn een ernstigere en meer reële inperking is van de rechten van asielzoekers dan de uitgebreide teksten over zogeheten migratiedeals met landen buiten Europa. De Vereniging Asieladvocaten en -juristen Nederland (‘VAJN’), waarvan de auteur dezes voorzitter is, noemt het plan ‘levensgevaarlijk’. In deze bijdrage zal ik aantonen waarom die vrees gerechtvaardigd is, alsmede waarom het plan kortzichtig en ineffectief is.

Mythen en realiteit over de asielrechtsbijstand

Over de rechtsbijstand aan asielzoekers door advocaten bestaat een aantal hardnekkige mythen. De asieladvocatuur, in sommige media ook wel als (onderdeel van de) ‘asielindustrie’ aangeduid, zou rijk worden van het ‘eindeloos laten doorprocederen’ van ‘kansloze asielzoekers’ die daardoor ten onrechte in Nederland blijven in plaats van terug te keren naar hun land van herkomst. Deze beweringen, die nooit met feiten en cijfers zijn onderbouwd, zijn aantoonbaar onjuist.

1 Mr. A.W. Eikelboom is asieladvocaat en voorzitter van de Vereniging van Asieladvocaten en -juristen Nederland (VAJN). Hij is als partner verbonden aan het kantoor Prakken d'Oliveira Human Rights Lawyers in Amsterdam.

2 <https://www.kabinetsformatie2017.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst>.

3 Hij zei dit in de televisie-uitzending van het programma *Pauw*, 10 oktober 2017.

Rechtsbijstand aan asielzoekers geschiedt vrijwel zonder uitzondering op basis van gefinancierde rechtsbijstand ('een toevoeging'). Iedere advocaat weet, dat je van een toevoeging niet rijk wordt. Asieladvocaten behoren tot de kleinste verdiemers in de advocatuur. Daar komt bij, dat asieladvocatuur hard werken is. De vergoedingen mogen laag zijn: de belangen zijn zeer groot. Het asielrecht is voorts een uitzonderlijk complex rechtsgebied dat, onder invloed van politieke besluitvorming, (Europese) jurisprudentie en geopolitieke ontwikkelingen, vrijwel dagelijks verandert. Het is bij uitstek een rechtsgebied dat om specialisatie vraagt. De wetgever heeft dit ook onderkend en de Raad voor Rechtsbijstand stelt bijzondere opleidings- en ervaringseisen aan asieladvocaten. Er is, kortom, geen sprake van dat de asieladvocatuur gemakkelijk en veel geld verdient.

Dan over het doorprocederen, ook wel 'stapelen' genoemd. Het uitgangspunt van de internationale vluchtelingenbescherming is dat iedereen recht heeft op bescherming tegen refoulement, en daarom toegang dient te hebben tot een procedure waarin dat recht kan worden geëffectueerd. Daarbij hoort, volgens het Vluchtelingenverdrag en diverse algemene mensenrechtenverdragen, het recht om tegen een onverhoopte afwijzing in beroep te gaan bij een onafhankelijke instantie.

In Nederland is er, wanneer het beroep tegen een afwijzing van de asielaanvraag is afgewezen, ook voorzien in de mogelijkheid van hoger beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Naar verluidt is de afschaffing van die hoger beroepsmogelijkheid aan de formatietafel onderwerp van bespreking geweest, maar uiteindelijk niet doorgezet. Dat kan merkwaardig genoemd worden, gelet op het doel zoals geformuleerd in het regeerakkoord om de justitiële keten te ontlasten. Daarover meer verderop in deze bijdrage.

Het recht om asiel aan te vragen en om een afwijzing aan te vechten bij de beschikbare instanties is een fundamenteel recht. De uitoefening daarvan is het 'goed recht' van de betrokkenen. Hoewel niet helemaal uit te sluiten is dat bepaalde regeringspartijen daar anders over denken, ga ik er vooralsnog van uit dat het doorlopen van deze procedures niet wordt gezien als (einde-loos) 'doorprocederen'. Bovendien: juist de staatssecretaris zelf gaat met grote regelmaat in hoger beroep tegen hem onwelgevallige rechterlijke uitspraken.

Afgewezen asielzoekers die in (hoger) beroep niet in het gelijk zijn gesteld, dienen soms na enige tijd een nieuwe asielaanvraag in. Dit heet een 'opvolgende asielaanvraag', in de volksmond ook wel 'herhaalde asielaanvraag' of kortweg 'hasa'. Dergelijke procedures worden politiek soms gezien als ongewenst, omdat het idee is dat de eventuele behoefte aan bescherming in de eerste procedure al is afgekaart. De betrokken vreemdeling wordt geacht zich daarbij neer te leggen en terug te keren naar zijn of haar land van herkomst. Toch zijn opvolgende aanvragen soms noodzakelijk omdat zich nieuwe feiten en omstandigheden voordoen waardoor zou kunnen worden teruggekomen op de eerdere afwijzing. De veiligheidssituatie in het land van herkomst kan zijn verslechterd, er is misschien nieuw bewijs boven tafel gekomen op grond waarvan het eerder ongeloofwaardig geachte asielrelaas alsnog kan worden bewezen, er is iets veranderd in de situatie van de vreemdeling (die is bijvoorbeeld bekeerd tot het christendom), of de Nederlandse regelgeving is zodanig veranderd dat een nieuw asielverzoek wel kansrijk zou zijn.

Een opvolgende asielaanvraag wordt door de IND in beginsel afgehandeld in de zogenaamde 'eendagstoets'. In deze procedure, die in feite drie werkdagen in beslag neemt, wordt eerst en vooral streng getoetst of de vreemdeling wel daadwerkelijk met een relevant nieuw feit

(‘novum’) is gekomen en of hij of zij dit novum niet al in de eerste procedure had kunnen overleggen. Op grond van artikel 4:6 Algemene wet bestuursrecht (Awb) wordt een aanvraag die deze drempel niet haalt, niet inhoudelijk behandeld. Een dergelijke aanvraag wordt niet-ontvankelijk verklaard.

Deze ‘4:6-toets’ blijkt in de praktijk een moeilijk obstakel voor veel vreemdelingen. Zo worden nieuwe bewijzen door de IND vaak terzijde geschoven omdat deze eerder naar voren hadden moeten worden gebracht. Wat ook niet helpt is dat documenten in de opvolgende procedure pas worden beoordeeld als de echtheid ervan kan worden aangetoond. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de vreemdeling en die heeft daartoe zelden de middelen.

Gelet op de hierboven aangestipte politieke wens om ‘doorprocederen’ tegen te gaan is de financiering van rechtsbijstand bij opvolgende aanvragen enkele jaren geleden ernstig ingeperkt. Wanneer de aanvraag wordt afgewezen, krijgt de advocaat nog maar twee punten in plaats van de acht punten bij een inwilliging.⁴ Hetzelfde is het geval in beroep, waarbij ook nog moet worden aangetekend dat een gewonnen beroep niet betekent dat de vergoeding voor de bijstand in de aanvraagfase alsnog wordt opgeschreefd.

De combinatie van een mogelijk zeer lage vergoeding met de strenge toetsing van een opvolgende aanvraag, die betekent dat de advocaat er behoorlijk wat tijd in moet steken, maakt dat asieladvocaten steeds minder happig zijn op het bijstaan van asielzoekers met een opvolgende asielaanvraag. Zoals aangegeven is de financiële situatie van de meeste asieladvocaten precair.

⁴ Een punt heeft een waarde van ongeveer € 105,-.

Zo bezien is het opvallend dat toch ongeveer een derde van de opvolgende aanvragen wel wordt ingewilligd, al dan niet na een door de asielzoeker gewonnen beroep. Jaarlijks zijn dat ongeveer vijfhonderd personen en gezinnen die, zonder die procedure, risico zouden lopen op uitzetting naar een land waar ze ernstig gevaar zouden lopen. Het gaat hier zeer regelmatig om risico’s die in de eerste procedure niet, of onvoldoende, zijn onderkend.

De mogelijkheid van opnieuw procederen of, zo men wil, ‘doorprocederen’ heeft dus een belangrijke functie in de bescherming tegen refoulement.

Rechtsbijstand bij de eerste aanvraag: de huidige situatie

Het huidige systeem, zoals dat sinds 2010 wordt toegepast, rust op twee pijlers: snelheid en continuïteit van de rechtsbijstand.

De zogeheten ‘algemene asielprocedure’ duurt acht werkdagen; in wereldwijd perspectief is dat ongekend snel. Om die snelheid te kunnen behalen zonder aan zorgvuldigheid in te moeten boeten, is voor elke asielzoeker voorzien in gratis rechtsbijstand door een toegewezen of zelfgekozen vaste advocaat.

De acht dagen van de asielprocedure zijn genummerd en worden voorafgegaan door ‘dag -1’. Het is op dag -1 dat de asielzoeker de advocaat bezoekt in zijn of haar kantoor om te worden voorbereid op de procedure. Deze bespreking, die meestal met een tolk plaatsvindt, is van groot belang voor de asielprocedure. De asielzoeker krijgt informatie over het verloop van de procedure en over de rol van de advocaat. Als het goed is, ontstaat er een vertrouwensband, zodat de asielzoeker kan vertellen over zaken waarover hij of zij moeilijk kan spreken, zoals homoseksualiteit, marteling of verkrachting.

Een belangrijk aspect in de asielprocedure is de beoordeling of het verhaal van de asielzoeker geloofwaardig is. Omdat er in asielprocedures meestal geen keiharde bewijzen zijn, hangt veel af van de verklaringen van de asielzoeker.

De advocaat kan adviseren over wat er in de asielprocedure van de vreemdeling wordt gevraagd voor wat betreft bewijzen en precisie van de verklaringen. Niet zelden zouden asielzoekers op vragen van de IND waarop ze het antwoord niet weten een antwoord ‘gokken’, omdat ze het idee hebben dat dat beter is dan een vraag onbeantwoord te laten. Ook zijn de meeste asielzoekers verbaasd over de mate van detail die door de IND wordt verwacht, bijvoorbeeld ten aanzien van data en tijdstippen. In de uiteindelijke beoordeling hecht de IND erg aan de precisie van verklaringen en kan een enkele tegenstrijdigheid of ‘vage verklaring’ al voldoende zijn om een asielaanvraag af te wijzen.

Op ‘dag 1’ en ‘dag 3’ van de asielprocedure wordt de asielzoeker door de IND onderworpen aan het eerste, respectievelijk nader gehoor. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat alle relevante elementen in die gehoren naar voren worden gebracht. Later ingebrachte verklaringen of bewijzen worden meestal niet meer bekeken.

Op de dagen ertussen (dagen 2 en 4) is het op dit moment zo geregeld dat de asielzoeker en de advocaat fouten en onduidelijkheden in de rapporten van gehoor corrigeren – in de praktijk blijkt dat vrijwel zonder uitzondering noodzakelijk omdat er fouten zijn in de vertaling, in de weergave door de ambtenaar of omdat er iets verkeerd is begrepen. Verder kan de advocaat interveniëren namens de asielzoeker als er iets misgaat in de procedure. Als een tolk niet goed was bijvoorbeeld, of als er sprake is van enorme vertragingen.

Deze werkzaamheden van de advocaat zijn nuttig voor zowel de asielzoeker als voor de IND.

De asielzoeker, die immers geen flauw benul heeft van de complexe asielprocedure waarin van hem of haar in korte tijd heel veel wordt verwacht, kan niet zonder deskundig advies. Anderzijds verloopt de asielprocedure efficiënt omdat asielzoekers dankzij hun advocaat weten wat er van ze wordt verwacht, ze de focus kunnen leggen op de onderdelen van hun relaas die van belang zijn en relevante bewijzen kunnen verzamelen.

Op dag 5 is de IND weer aan zet. In beginsel zijn er drie opties: de aanvraag inwilligen, de aanvraag verder behandelen in de Verlengde Asielprocedure (‘VA’) of een voornemen uitbrengen om de aanvraag af te wijzen.

In het eerste geval zal de advocaat op dag 6 (of later) nog een laatste bespreking hebben met de (inmiddels) statushouder, waarin de rechten en plichten van de asielstatus worden uitgelegd en mogelijk een begin wordt gemaakt met de aanvraag tot gezinshereniging.

In het tweede geval, de ‘VA-zending’, wordt de beslistermijn verlengd tot in totaal zes maanden.

Als er een voornemen tot afwijzing van de asielaanvraag is uitgebracht, dan moet de advocaat aan de bak. Binnen een dag (dag 6) moet er een zienswijze worden ingebracht, waarin de bezwaren namens de asielzoeker tegen het voornemen worden uiteengezet en onderbouwd. Normaal gesproken spreekt de advocaat die dag ook met de asielzoeker.

Op dag 7 neemt de IND vervolgens een besluit, als tenminste niet alsnog voor VA-zending wordt gekozen. Op dag 8 wordt dat besluit uitgereikt aan de asielzoeker, waarmee de mogelijkheid van beroep bij de rechter wordt geopend.

Uit een evaluatie van de WODC in 2014 blijkt dat alle partijen in de procedure (de ‘ketenpart-

ners⁵) tevreden zijn over de uitvoering hiervan.⁵ Het Nederlandse model is geëxporteerd naar Zwitserland en staat aan de basis van het ontwerp van nieuwe Europese asielregels.

De plannen van het nieuwe kabinet

Volgens het plan van de coalitie wordt de gratis rechtsbijstand door advocaten afgeschaft tot het moment dat er een voornemen tot afwijzing is uitgebracht. Omdat het regeerakkoord ook uitdrukkelijk vermeldt dat de achtdagenprocedure in stand blijft,⁶ is dat dus op dag 6 van de procedure.

De gehoren zijn dan al geweest, zonder voorbereiding door een advocaat. Correcties en aanvullingen op de rapporten van gehoor zijn niet ingediend.

De advocaat heeft dan nog welgeteld één dag om de asielzoeker te spreken, diens vertrouwen te winnen, het dossier te bestuderen, te verifiëren of alles goed is opgeschreven en om de IND er middels een zienswijze van te overtuigen om de aanvraag toch in te willigen. Als dat niet lukt, dan kan er beroep worden ingesteld bij de rechtbank, waarbij de gratis rechtsbijstand op grond van Europese regels is gegarandeerd.

Het regeerakkoord specificiert dat de wijziging in lijn met Europese regelgeving is. Op zichzelf mag van het kabinet worden verwacht geen beleid of wetswijziging aan te kondigen die in strijd is met Europese regels. De toevoeging moet waarschijnlijk dan ook met name worden gelezen als een geruststelling, wellicht voor de Christenunie- of D66-kiezer. Het is misschien ook een motivering voor de wijziging. Tot nu toe deed Nederland immers méér dan de Europese minimumregels voorschrijven. Daar houden we nu mee op, als het aan het kabinet ligt.

5 <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2347-evaluatie-vw2000.aspx>.

6 Regeerakkoord, p. 53.

De grenzen van Europa

Het asielrecht is voor een groot deel geharmoniseerd door diverse Europese richtlijnen en verordeningen.

Op grond van de huidige Procedurerichtlijn, die minimumnormen vastlegt voor de nationale asielprocedures in de Europese Unie, zijn de lidstaten niet verplicht om gratis rechtsbijstand te verlenen tijdens de asielaanvraag. In de beroepsfase is dat wel het geval.

Wel moet aan asielzoekers gratis juridische en procedurele informatie worden verstrekt “die ten minste inlichtingen over de procedure omvat die zijn toegesneden op de bijzondere omstandigheden van de verzoeker”. Daarin zal het kabinet dus moeten blijven voorzien.⁷

Ook moeten asielzoekers in staat worden gesteld om desnoods op eigen kosten een advocaat in de arm te nemen voor de asielprocedure.⁸ Het spreekt voor zich dat de (weinige) asielzoekers met geld hierdoor een voordeel krijgen boven degenen die zich dat niet kunnen veroorloven.

De richtlijn behelst zoals gezegd minimumvoorwaarden. Zoals Marcelle Reneman uiteenzet in haar zeer informatieve bijdrage op *Verblijfblog*, geven andere lidstaten, waaronder België, Ierland, Oostenrijk, Spanje en Zweden, gratis rechtsbijstand tijdens de asielprocedure, en andere lidstaten, zoals Duitsland, Griekenland, Hongarije, Italië, Polen, alleen tijdens het beroep bij de rechter.

Reneman tekent daarbij wel aan dat Nederland de enige Europese lidstaat is waar zoveel asielverzoeken zo snel worden afgedaan:

“De versnelde procedures in België (twee maanden voor de versnelde asielprocedure en 15 dagen voor de super-versnelde asielprocedure), Bulgarije (10 dagen), Frankrijk

7 Art. 20 en 21 Richtlijn 2013/32/EU.

8 Art. 22 Richtlijn 2013/32/EU.

(15 dagen), Griekenland (3 maanden), Hongarije (10 dagen), Italië (9 dagen tot 18 maanden), Kroatië (2 maanden), Oostenrijk (vijf maanden), Polen (30 dagen), Spanje (3 maanden) duren bijvoorbeeld langer dan de Nederlandse algemene asielprocedure.⁹

Overigens staat het Europees recht ook niet stil en beweegt het zich de andere kant op als het nieuwe kabinet. In het voorstel van de Commissie voor een Procedureverordening die de huidige richtlijn moet vervangen, staat dat asielzoekers “in alle fasen van de procedure” voldoende procedurele waarborgen moeten hebben, waaronder kosteloze rechtsbijstand en vertegenwoordiging.¹⁰

De redenen voor de wijziging

Zoals beschreven, staat de Nederlandse asielprocedure er goed voor. Ketenpartners zijn tevreden, het systeem wordt door andere Europese landen als model gezien. De Nederlandse asielprocedure geldt als snel en zorgvuldig. *If it ain't broke, don't fix it*, zou je zeggen.

Er is nog weinig formeel bekend over de redenen van dit ingrijpende plan van het kabinet. Uit het regeerakkoord, mededelingen in de media en de wandelgangen kan wel een aantal argumenten worden gedistilleerd. Ik zal deze hieronder kort bespreken.

Ontlasting ‘justitiële keten’

Zoals geciteerd, staat in het regeerakkoord dat de maatregel dient “*mede ter ontlasting van de justitiële keten. Hierdoor komt capaciteit bij de IND vrij die elders wordt ingezet.*”

9 <http://verblijfblog.nl/?p=2384>.

10 Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een uniforme procedure in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, COM 2016/467.

Ik kende de term ‘justitiële keten’ niet buiten het strafrecht, en het is mij niet geheel duidelijk wat hier wordt bedoeld. Het lijkt erop dat het kabinet meent dat er door het bestuur (de IND) en de rechterlijke macht minder tijd zal hoeven worden besteed aan asiel(beroeps)procedures.

Niet wordt uitgelegd hoe dit zou werken, en het valt ook werkelijk niet in te zien dat het zal werken. Het omgekeerde is immers het geval. Onvoorbereide asielzoekers zullen eerder het risico lopen dat ze hun relaas niet goed onderbouwen, of dat ze, uit schaamte of onwetendheid, cruciale elementen helemaal niet vermelden. Voorts zal de rechtsbijstand die nog wel wordt geleverd, op dag 6, vaak noodgedwongen *too little, too late* zijn. De beperking van de rechtsbijstand zal leiden tot slechtere besluitvorming en daarmee tot een toename van het aantal beroepen en van het aantal opvolgende asielaanvragen. De keten wordt hierdoor juist extra belast.

Bezuiniging

Niet genoemd in het regeerakkoord, maar wel door VVD-Kamerlid en asielwoordvoerder Malik Azmani in een uitzending van Nieuwsuur,¹¹ is dat de maatregel een bezuiniging zou behelzen. Immers, asielzoekers wier aanvraag toch wordt ingewilligd hebben geen advocaat nodig, zo betoogt Azmani. Dat scheelt de belastingbetaler een lieve duit.

In dit op het eerste gezicht niet onredelijke argument ligt een viertal aannames besloten die onjuist zijn.

Ten eerste is er, als wordt gekeken naar het geheel van overheidsuitgaven, geen bezuiniging te verwachten. Dat de kosten van de rechtsbijstand ‘aan de voorkant’ worden gedrukt, wordt naar verwachting ruimschoots tenietgedaan

11 *Nieuwsuur*, 28 oktober 2017.

door de kosten van een toe te nemen aantal beroepen en opvolgende procedures.

Ten tweede is rechtsbijstand aan asielzoekers van wie de aanvraag wordt ingewilligd niet overbodig. Op de asielinwilliging volgt meestal een gezinsherenigingsprocedure ('nareis'). De slagingskans van die procedure hangt voor een deel af van de securiteit waarmee gegevens in de eerste procedure zijn opgenomen. Verder is een verleende verblijfsvergunning asiel tijdelijk van aard en zal deze, volgens plan van dit kabinet, na drie jaar worden herbeoordeeld. Op dat moment zal worden teruggegrepen op het dossier zoals dat bij de eerste aanvraag is samengesteld. Ontbrekende elementen of bewijzen, vertaalfouten of verkeerd opgeschreven verklaringen – het ligt dan allemaal vast en kan grond worden voor intrekking van de vergunning. Om dat dan nog te corrigeren wordt roeien tegen de stroom in en vaak, zeker waar het gaat om (medische) bewijzen, eenvoudigweg onmogelijk. Het is, ook hier, beter om de rechtsbijstand aan het begin goed te regelen dan om later allerlei fouten te gaan corrigeren, nog los van het feit dat daarbij dan ook weer rechtsbijstand nodig is.

De derde aanname van Azmani is, dat het nu nog niet mogelijk zou zijn om 'kennelijk gegronde' asielaanvragen zonder rechtsbijstand af te handelen. Voormalig staatssecretaris Dijkhoff heeft een zogeheten 'sporenbeleid' geïntroduceerd. Een asielaanvraag kan volgens één van vijf sporen worden behandeld. Het derde spoor behelst 'evidente inwilligingen', oftewel asielaanvragen van mensen die overduidelijk voor een verblijfsvergunning in aanmerking komen. Asielzoekers in spoor 3 krijgen geen rechtsbijstand.

Spoor 3 is echter nog louter theorie want hoewel de staatssecretaris de mogelijkheid daartoe heeft, is het spoor nooit daadwerkelijk 'aangezet'. Hoe dat ook zij, als het dit kabinet te doen is om het besparen op rechtsbijstand aan over-

duidelijke vluchtelingen, dan is daarvoor geen verdere wijziging van de regelgeving nodig.

Kennelijk speelt er nog iets, en ik vermoed dat dat te maken heeft met de vierde impliciete aanname van Azmani, waarvan ik vermoed dat hij deze zelf ook niet deelt.

Die (vierde) aanname is, dat asielzoekers die mogelijk niet worden ingewilligd en die dus een voornemen krijgen, niet in hun belangen worden geschaad zolang ze uiteindelijk maar een advocaat toegewezen krijgen. Dat zou alleen zo zijn als het als redelijk wordt gezien dat een advocaat vier dagen in één dag weet te propfen: het ontmoeten, leren kennen en vertrouwen winnen van de cliënt, het bestuderen van het dossier, het maken van correcties daarop, het vergaren van nieuw bewijsmateriaal en het schrijven en indienen van een zienswijze. Wie meent dat dat allemaal in één dag zou kunnen, heeft duidelijk geen inhoudelijke kennis van de asielprocedure.

Malik Azmani heeft die kennis wél. Misschien dient de maatregel dan ook een andere, niet hardop uitgesproken doelstelling van het kabinet, waarover hieronder meer.

Fraude

In het eerdergenoemde interview noemt Azmani nog een reden voor de maatregel. Hij suggereert dat asieladvocaten 'vluchtverhalen sturen'.¹²

Dit is een ernstige beschuldiging van de VVD aan het adres van asieladvocaten. Asielzoekers worden immers geacht om tijdens de asielprocedure de waarheid te verklaren. Advocaten die hun cliënten adviseren gefingeerde vluchtverhalen op te dissenn, dus om tegen de IND te liegen, handelen in strijd met de regels, waaronder

¹² Letterlijk zegt hij: "Ik zeg niet dat erop gestuurd gaat worden, ik weet wel dat er veel verhalen over zijn dat erover gestuurd wordt en laten we die schijn ook daarin weg gaan nemen".

hun eigen beroepsregels. Het is klachtwaardig handelen van de advocaat.

De beschuldiging, of zelfs maar de suggestie dat dit op enige (laat staan grote) schaal gebeurt, verdient feitelijke onderbouwing. Die ontbreekt. Ik heb ook geen aanwijzing dat dit probleem bestaat anders dan, kennelijk, aan de Haagse borreltafels.

Een niet-onderbouwde beschuldiging is vervelend, maar ernstiger is het dat deze loze bewering kennelijk onderdeel is van de onderbouwing van een ingrijpende maatregel die de belangen van jaarlijks duizenden kwetsbare asielzoekers ernstig schaadt.

Andere motieven?

Met de vaststelling dat geen van de genoemde argumenten voor het beperken van rechtsbijstand hout snijdt gaan wij helaas niet rustig slapen in de wetenschap dat ons kabinet geen maatregelen zal treffen die niet door goede argumentatie zijn onderbouwd. Het is immers mogelijk dat er onderliggende motieven zijn voor de maatregelen. Motieven die wellicht niet zo hard worden uitgesproken, maar wel leidend zijn in de hoofden van de betrokken politici.

Voormalig staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven was ongekend openhartig in een interview in *De Groene Amsterdammer* toen hij aangaf bewust te zijn gaan bezuinigen op de rechtsbijstand omdat "verdere verstrenging van het strafrecht" niet meer aan de orde was door deelname van de PvdA aan het kabinet Rutte II. Teeven zei in *De Groene*: "Toen heb ik me toegelegd op de bezuiniging op de advocatuur. Het is een andere manier om hetzelfde effect te bereiken. Als je aan een advocaat niet al te veel tijd geeft om aan een verdachte te besteden, dan wordt het ook niet zo veel, die verdediging."¹³

Het is bepaald niet ondenkbaar dat dezelfde gedachtegang de opvolgers van Teeven inspireert. Ging het bij Teeven om effectieve criminaliteitsbestrijding, het huidige kabinet zet duidelijk in op het reduceren van het aantal asielzoekers dat in Nederland een vergunning krijgt. Er wordt daarbij niet teruggeschrikt voor ambitieuze plannen met opvang en procedures buiten Europa.

Adequate rechtsbijstand vergroot de kans van een burger die iets van de overheid vraagt. Of dat nu een bouwvergunning is of een asielvergunning. Omgekeerd zal het succespercentage van asielaanvragen met deze maatregel dalen. Bedoeld of onbedoeld, het is een te verwachten effect. Het zal allicht bij een deel van de kiezers positief worden ontvangen.

De VAJN noemt de maatregel 'levensgevaarlijk'.¹⁴ Nederland, nu nog in het bezit van een internationaal geroemd systeem van asielbescherming, neemt willens en wetens het risico dat vluchtelingen ten onrechte worden teruggestuurd naar landen waar hun leven in gevaar is. En let wel: de regeling maakt geen uitzondering voor kinderen, getraumatiseerden of mensen die lager of niet zijn opgeleid.

Of de soep inderdaad zo heet wordt gegeten staat nog te bezien. Maar dat deze soep überhaupt is opgediend, mag verontrustend heten.

13 *De Groene Amsterdammer* 17 mei 2017, <https://www.groene.nl/artikel/onrust-en-botte-bijlen>.

14 <https://www.vajn.org/uitkleden-rechtsbijstand-aan-asielzoekers-levensgevaarlijk/>.